

ster het woord
n: dat die uit-
jdenis te aan-

die onwetend
is; die vrij
zijn. Die dus
ynodebesluiten
ing hebben zij
ten toch maar

orden; hun zal
heden zitten;
gemeene diepte
konsekventies
eenigingsleven.
nayer-Stelling-
rking met hen

ferenten. Hen
entisme zal zich
erk, (wat al erg
rekken tot ver-
Dezulkten ver-
eeniging.
let.

eft, wel samen
en?
et zeggen, dat
leed, de vrijge-
maal geen wa-

de heeft alleen
ngesteld is uit

stelijk doel na-
ende kerkelijke
terne werk tol-
van inzicht in
appen.

" wijst Kuiper
it als de 3 for-
de eenheid der,
„pluriformiteit“
k uit in de Be-
de Brès en met
jdenis tot ker-
chts kennen één
rkelijke gemeen-
soovigen „versie-
“ maar zijn.....

ust haar leden
zulke gemeen-
t en van secten
aanvaardt deze
oelijkheden ko-
edig ernstig om
at betekent alzo
— om van an-
als lid toelaat
tot welke Kerk

maar ook open-

deenstelling van
en, was hij tot
heden, een doo-
heid steeds ver-
zijn voornemen
cholte zijn plan
oekje van Druk-
hem „de nood-
en bescheiden
eelden over het
lidmaatschap en

et velerlei arbeid
nder genoegen“.
Kerken de wils-
ch wilde nemen-
st ter plaatsing
redactie van dat
n Smeedes geen
n de doopsbedie-
laarom vroeg en
de vrijheid om
als aparte bro-

het ontstaan van
jn Inleiding ook
streeks de in ge-

op de zaak zoo
meens doorgeven-
d af. Hij schrijft
n ik verplicht te
velke het boekje
nen, d a t d e

hij overigens ook moge behoren, en die een doelstel-
ling heeft, welke met de Kerk als zodanig genelei-
verband houdt, dat over het verschil van Kerk op het
terrein, waarop de Organisatie zich beweegt, dan ook
geen woord valt". En even verder: „Het kerkelijk
standpunt der leden wordt er beschouwd als een aan-
gelegenheid van zuiver persoonlijke aard, waar de
S.S.R. als Organisatie zich buiten houdt. Zij kan dat
doen en zij moet het ook doen".

Maar zóó redeneert Bouman langs de moeilijkheden
heen. De S.S.R. kan dat, zooals zij nu is, staande
op de basis van een kerkelijke be-
lijdenis NIET doen! Want: „gereformeerd zijn
van belijdenis" en de kerkelijk-indifferentie opmer-
king: „tot welke Kerk hij overigens ook moge beho-
ren", strijden met elkaar. De gereformeerde belijdenis
laát die kerkelijke gezindte nu eenmaal NIET „voor
wat zij is!" De gereformeerde belide-
nis kan NOOIT „het kerkelijk standpunt der leden
beschouwen als een aangelegenheid van zuiver per-
sonlijke aard".

Daarom geloof ik, dat het voor de toekomst, voor
hen, die vereenigingen in stand willen houden of ook
oprichten, bestaande uit leden van verschillende ker-
kelijke gezindten, aanbeveling verdient, in den grond-
slag niet meer op te nemen kerkelijke belijdenis-
schriften als de Nederl. Geloofsbelijdenis, waarin juist
aangaande de Kerk zoo scherp positie gekozen wordt.

Voor de redactie van zulk een grondslag zal het
goed zijn, dat belangrijke personen uit die verschil-
lende kerkelijke gezindten ernstig overleg plegen.

Alleen, zulk een vereeniging noeme zich dan liever
niet meer „reformatorium", maar „protestantsch".

Dan zal die naamgeving mogelijk nog een laatste
prediking zijn tegen de hopeloze verdeeldheid van het
protestantsche volksdeel.

De Vaders der Grootte Kerk Reformatie der 16de
eeuw zouden vermoedelijk hun kinderen der 20ste
eeuw niet als geestelijke nazaten kennen en erkennen.

P. JASPERSE.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN

GROEN VAN PRINSTERER EN „SAMENWERKING".

Er wordt tegenwoordig in onzen kring druk ge-
praat over de vraag of het nog wel mogelijk is met
hen, die ons uitgeworpen hebben uit de gemeenschap
der kerk, samen te werken in allerlei christelijke or-
ganisatie, in school, politiek en maatschappij. Er wor-
den op deze vraag verschillende antwoorden gegeven.
De een zegt: de synodalen hebben ons uitgeworpen
uit de gemeenschap der kerk, d.i. uit de vergadering
der geloovigen; zij hebben ons niet geschrapt, geroey-
erd als lid van een godsdienstige vereeniging, waarin
zij ons een ietwat lastig element vonden, maar zij heb-
ben ons behandeld met het wapen van de kerkelijke
tucht; en dat houdt in, dat zij ons gesloten hebben
uit het koninkrijk der hemelen; immers de oefening

belofte Gods zich alleen uitstrekt
tot het kroost van naastgeloovige
ouders. Zij zijn ten volle overtuigd dat de belof-
ten zich nog uitstrekken tot het afgevalen kroost
van ABRAHAM naar den vleesche, en op grond dier
overtuiging verwachten zij, dat op 's Heeren tijd ook
dat nakroost, tot den Heere bekeerd, zal zien in wel-
ken zij gestoken hebben, Joh. XIX: 37, en het be-
loofde zaad ABRAHAMS, Gal. III: 16, 19, als hun-
nen Zaligmaker zal erkennen. Zij zijn echter tevens
overtuigd, dat geen dienaar CHRISTI en uitdeeler
der verborgenheden Gods, het teeken en zegel van
Gods genadeverbond vermag toe te dienen, dan aan
de zoodanigen, voor welke niet alleen mogelijkheid
is, om eenmaal in het verbond Gods opgenomen te
worden, maar die ook tevens de uitwendige bewijzen
medebrengen, van, indien het inwendig alzoo is, ge-
lijk het uitwendig blijkt, in het verbond opgenomen
te zijn".⁴⁾

En ten aanzien van het eigenlijke punt van geschil,
n.l. de vraag: aan wie moet de doop worden toebediend,
schrijft hij: Wij zijn overtuigd, „dat de H. Doop moet
toegediend worden aan allen, die op belijdenis en
wandel erkend zijn als geloovigen, dadelijk onderschei-
den van de wereld, het zij die wereld zich openbaart
in valsche godsdienst, het zij in openbare ongodisterij
en uitgieting van allerlei goddeloosheid. Is die on-
derscheiding geveinsd, hebben zij inwendig in het
harte het geloof niet, hetwelk zij met den mond be-
lijden, dan zijn zij voor de dienaars van CHRISTUS
in de gemeente bedekten, hypocriten, en deze die-
naars zijn dan niet verantwoordelijk voor de onthei-
liging van het verbond, dewijl het aan hen niet toe-
betrouwd is, om over het hart te oordeelen, daar de
Heere dit aan zich zelf heeft voorbehouden. Zij zijn
tevens overtuigd, dat de H. Doop ook moet bediend
worden aan de kinderen der geloovigen, en daarom
wenschen zij niet weder een half Mennistendom in

van de kerkelijke tucht is hanteering van de sleutelen
des hemelrijks, en volgens Zondag 31 van den Heidel-
bergischen Catechismus houdt de uitsluiting uit de
gemeente in uitsluiting uit het koninkrijk Gods; der-
halve zijn wij door de synodalen ook uitgeworpen
uit allen arbeid voor het koninkrijk Gods, uit alle
christelijke actie, uit alle christelijk organisatieleven.
Het moge waar zijn, zoo zegt deze broeder, dat de
synodalen deze consequentie niet verbinden aan hun
tuchthandelingen, maar daarmede bewijzen zij alleen
maar, dat zij de kerkelijke tucht degradeeren tot een
actie van reglementaire orde; en nu mogen wij hen in
dit degradeeren van de kerkelijke tucht niet volgen;
wij moeten hen houden aan hun officiële uitspraken
en handelingen; wij moeten het wezenlijk karakter
van de tucht handhaven en dus de consequentie trek-
ken die de synodalen niet willen trekken.

Een ander heeft alleen maar, of althans hoofdzakelijk,
oog voor de deformatie in de kerk. Hij ziet niet dat de
formatie in de kerk moet voeren tot deformatie in de
verschillende levensverbanden. Of anders gezegd: hij
ziet niet dat achter de deformatie in de kerk ligt een
geest van afval van 't Woord welke zich onvermijdelijk
doet gelden in het gansche leven. Hij somt op het vele
goede dat er is, in de antirevolutionaire beginselen niet
alleen, maar ook in de menschen die die beginselen wil-
len voorstaan en verdedigen, ook al doen die men-
schen in de kerk mee aan het bedrijven en handhaven
van onrecht. Hij vreest een steeds voortgaande ver-
broekeling die funest is voor den invloed van de
christelijke partijen op het staatkundig leven.

Een derde heeft zeer wel oog voor de deformatie
die zich ook in het christelijk-politieke leven voltrok-
ken heeft en voltrekt, maar meent dat wij binnen het
kader van het politieke leven moeten worstelen om
reformatie, en dat wij, zoolang men daar naar ons wil
luisteren, niet moeten breken met de factische A. R.
partij.

Het is niet mijn bedoeling dit vraagstuk hier in den
breede te behandelen. De redacteur van De Reformatie
is er mee bezig.

Echter wil ik noemen een argument dat wel wordt
aangevoerd om de „samenwerking" in de politiek tus-
schen leden van verschillende kerkgemeenschappen te
verdedigen.

Dat argument is dit, dat ook Groen van Prinsterer,
de grondlegger van de A. R. partij, zijn volgelingen
had onder leden van verschillende kerkgemeenschap-
pen, en dat de Afscheidenen in hem hun politieke
leider hebben gezien, ondanks het feit dat hij niet met
de Afscheiding meeging maar bleef in het genootschap
dat de Afscheidenen zoo heftig vervolgde.

Nu weten we allen wel dat de historie niet maatge-
vend is voor onze handelingen, en dat dus in zooverre
het doen van Groen en van de Afscheidenen voor
ons geen norm is.

Maar ook afgezien daarvan geloof ik dat het argu-
ment minder kracht heeft dan het velen toeschijnt te
hebben.

Immers Groen was, hoewel hij niet met de Afschei-
ding meeging, toch een warm pleitbezorger der Afge-
scheidenen. Den 23sten Maart 1837 diende hij bij ko-
ning Willem I een memorie in, getiteld: De maatregelen
tegen de Afscheidenen aan het staatsregt getoetst.

te voeren; integendeel zijn zij de krachtigste tegen-
standers van de leer en praktijk van het Mennisten-
dom, betreffende de bediening des Doops aan de jon-
ge kinderen der geloovigen; dewijl zij overtuigd zijn,
dat iemand die, als lidmaat der Kerk erkend zijnde,
zijne kinderen zoude onttrekken aan de bediening van
het teeken en zegel van Gods genadeverbond, als ver-
achter van Gods ordonnantiën en genadeverbond, be-
hoort vermaand, en bij verharding daartegen, van de
gemeenschap der Kerk van CHRISTUS afgesneden
te worden, tot op zijne bekeering, en derhalve als
heiden en tollenaar behandeld".⁵⁾

Scholte wil de gezonde leer en praktijk der
vaders vasthouden. Maar: „de gezonde leer onzer
vaders is openbaar in de publieke belijdenisschref-
ten onzer Kerk, en zoo lang het niet bewezen is, dat
die leer in strijd is met Gods getuigenis, dan mag en
moet die leer gezond genoemd worden. Om hunne
praktijk gezond te kunnen noemen, moet men uit
de geschiedenis weten, dat hunne praktijk met hunne
leer overeenkwam. Alle praktijk, welke daarmede niet
overeenkwam, is ongezond; en dat ongezonde
moet hersteld, moet gezond worden, en anders brengt
de ongezondheid, vergering der ziekte en eindelijk
eene onherstelbare doodsquaal te weeg".⁶⁾

Met deze Inleiding — en den bekenden brief van
Calvin aan Farel over de bediening van den doop
aan het kind van een vrouw, die door haar moeder
aan een roomschen man is uitgehuwelijkt als bijlage
— zendt Scholte nu de verhandeling van den ouder-
ling in het licht.

Hij is er buitengewoon mee in de wolken. „Het te-
genwoordige werkje — zoo schrijft hij — geef ik uit,
het aanmerkende alsof het uit mijne pen gevloeid is,
en ik verzoek dat men het ook als zoodanig aanmer-
ke. Mij was het aangenaam, dat een mijner mede-
ouderlingen, na een grondig onderzoek, zijn beschei-

Hiervan zegt Groen zelf in zijn Nederlandsche Ge-
dachten (8 Aug. 1872): „De verdediging der Afge-
scheidenen in 1837 was een daad die voor den gewe-
zen kabinetssecretaris eigen bezwaar had.

Het was een bedrijf waarbij de publieke opinie ge-
trotsd werd. Het was bovendien oppositie tegen
een Koning dien ik hoogachtte en, ook om persoon-
lijke welwillendheid jegens mij, liefhad".

Deze memorie werd in den loop van hetzelfde jaar,
hier en daar gewijzigd, gepubliceerd. Blijkens een brief
dien Groen schreef aan zijn zwager mr D. van der
Hoop (gepubliceerd t.a.p.) zijn deze wijzigingen ver-
zachtigingen: „Ik leverde mijne Memorie, in verschei-
dene opzigten sterker dan het boekje, den 23en Maart
in".

Voorts heeft Groen de Afscheidenen publiekelijk
verdedigd in zijn „Het regt der Hervormde Gezind-
heid" (1848). Wel voert hij daar zijn bezwaren tegen
de Afscheidenen aan, maar niettemin erkent hij hen
daar als behorende tot de Hervormde Gezindheid,
wijst hij op het onrecht hun aangedaan, verwijt hij
zichzelf en zijn vrienden niet genoeg voor de Afge-
scheidenen op de bres te hebben gestaan (blz. 123 v.v.).

En tenslotte — om niet meer te noemen — heeft
Groen meermalen in de Tweede Kamer gesproken ten
gunste van de Afscheidenen (zie Adviezen, register
achter het tweede deel, bij Afscheidenen).

Er was dus inderdaad reden voor de Afscheide-
nen om zich te scharen achter Groen van Prinsterer
als politiek leider, want hij verdedigde hun kerkelijk
recht.

En dat was dan niet een do-ut-des-verhouding —
een verhouding waarin de eene partij iets geeft met
het doel van de andere iets te verkrijgen —, niet een
verhouding van „politieke" berekening in dezen trant:
omdat Groen ons kerkelijk verdedigt, daarom zullen
wij hem de politieke klandizie gunnen, maar de Af-
gscheidenen zagen dat Groen opkwam voor het recht
in het gansche leven, ook in de kerk. Dat wekte bij
hen vertrouwen. Groens Schriftuurlijke, anti-revolution-
naire levenswijze deed hem zien de revolutie in den
staat én in de kerk, en deed hem daartegen strijden.
Het was dezelfde revolutie die in staat én kerk de
harten innam. Tegenover die revolutie in staat én
kerk stelde Groen het Evangelie. Hij streed voor de
kerk, niet alleen in de politieke organen maar ook bij
de kerkelijke besturen. Hij zag zijn roeping om voor
reformatie het pleit te voeren. En, al had hij bezwa-
ren tegen de Afscheiding, voor de Afscheidenen
voelde hij sympathie. Niet omdat hij, met nivelleering
of terzijdestelling van het kerkelijk verschil, een zoo
groot mogelijke schare van volgelingen achter zich
wilde verzamelen, maar omdat hij oog had voor het
staatkundig recht der Afscheidenen, en voor het —
hoewel in zijn oog betrekkelijk — kerkelijk recht van
de Afscheiding.

Een gedragslijn, soortgelijk als die van Groen van
Prinsterer, zien we in onze dagen nauwelijks. Een
enkele synodalistische advocaat verdedigt voor den
rechter de aanspraken der vrijgemaakten op de kerke-
lijke goederen. Maar de leidende figuren van de A. R.
partij zwijgen de kerkelijke rechtszaak dood. Zij ver-
dedigen met hand en tand het z.g. interkerkelijk ka-
rakter der partij en beroepen zich op de „sovereini-
den en zeer gematigd oordeel openbaar maakte, de-
wijl daardoor tevens openbaar wordt, dat de over-
eenstemming der Ouderlingen in de provinciën, waar
ik als Herder en Leeraar werkzaam ben, geen gevolg
is van een misleiden en in slaap wiegen, maar van
een eigen en onafhankelijk onderzoek des Goddelijken
Woords, en der belijdenisschriften onzer Kerk".⁷⁾

Het „stukje" drukt „in alle opzigten" Scholte's
„eigen gevoelen" uit. Het kan beschouwd worden
„als hadde (hij) het zelf geschreven". „De lezer —
aldus Scholte — heeft dus in dit stukje eene korte
blootlegging van mijne denkbeelden; die wel voor uit-
breiding vatbaar zijn, doch niet duidelijker door mij
zelven uitgedrukt kunnen worden. De lezer kan tevens
uit dit stukje, door een' onzer Ouderlingen geheel vrij
geschreven, duidelijk leeren, dat men niet op de Hoo-
geschool behoeft te studeeren, om klare en duidelijke,
niet gedurig tegen elkander strijdende denkbeelden
over de leer en praktijk des H. Doops te hebben. Men
kan er uit leeren, dat men naauwgezet kan zijn in de
bediening, zonder Labadist, vrij kan zijn van alle
menselijke systemata, zonder Independent te
worden. Ook kan men er uit leeren, dat men eene
Bijbelsche, met onze Formulieren van eenigheid op
het naauwst vereenigde leer en praktijk des H. Doops
kan voorstaan, en daarom ook weigeren om kinderen
te doopen, anders dan van Christenen, van geloovigen
in den Heere CHRISTO, zonder een half Mennisten-
dom in te voeren".⁸⁾

Na zoo'n inleiding moet men wel zeer benieuwd
zijn den ouderling te leeren kennen, die zoo door
Scholte wordt geëerd en zoo voortreffelijk Scholte's
eigen ideeën vertolkt. Zijn naam staat onder het afge-
drukte opstel, het is niemand minder dan..... J. A.
Wormser, de bekende deurwaarder, ouderling bij
de Afscheiden Kerk van Amsterdam. C. V.

⁴⁾ p. IX.

⁵⁾ p. X; ⁶⁾ p. XI.

⁷⁾ p. XII/XIII; ⁸⁾ p. VII/VIII.